

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.н. Николай Иванов Ненов, Русенски университет

на материалите, представени за участие в конкурс

за заемане на академичната длъжност **„професор“**

на Нов Български университет, София, в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата

В конкурса за академичната длъжност „професор“, обявен в Държавен вестник, бр. ДВ бр. 51/05.06.2026 г. за нуждите на департамент Антропология на Нов Български университет, като кандидат участва доц. Стефан Иванов Дечев, д.н. от Нов Български университет.

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет

Стефан Дечев е завършил през 1988 г. Историческия факултет на Софийския университет. През 2004 г. е доктор с дисертация на тема „Русофилската и русофобската идеология в българския печат 1886-1894“. Между 1991 и 2023 г. е преподавател в Югозападния университет, както и в различни университети и научни среди. От 2012 г. е доцент в ЮЗУ. Усвоява умения и опит в български и международни обучения, програми и сътрудничества, позволяващи му да се утвърди като един от водещите историци у нас, с профил и научни интереси, които вплитат търсенията му в социалната и културна антропология. Той е „доктор на науките“ в професионално направление 3.1 Социология, антропология и науки за културата от 2024 г. и „доктор на науките“ в професионално направление 3.3. Политически науки“ от 2025 г. За настоящата процедура минималните национални изисквания и тези на Нов Български университет са покрити с повече точки от необходимото.

II. Изследователска (творческа) дейност и резултати

За настоящия конкурс доц. Стефан Дечев е представил за рецензиране научни трудове, които не са представяни при предишни процедури. Те са групирани както следва: монографии – 2 (индивидуални), студии - 6 и статии – 13 и едно учебно помагало. От описанието на материалите за конкурса става ясно, че кандидатът е посочил оригинални научноизследователски трудове и публикации. Представената за рецензиране научна продукция по своя обхват и структура дава отлична възможност за оценка на качествата на кандидата като изследовател. Като цяло представените трудове покриват минималните изисквания съобразно Правилника за прилагане на ЗРАСРБ на Нов Български университет, а в тях не се откриват данни за плагиатство или употреба на изкуствен интелект.

Монографичният труд „Между простонародните ястия и гозбите на Цариград. Храненето и кухнята в Османска България и околните земи (от 30-те години на XIX в. до 1878 г.)“ представлява систематичен изследователски поглед върху храната и храненето у нас в период, който съвпада с модернизацията на обществото, в резултат от индустриалната епоха, както и с процесите на формиране на нация. Тъкмо поради това проследяването на пътищата за проникване на нови храни, установяването на кулинарни умения, както и на усвояване на различни модели на поведение и начин на живот, се оказват ключови в разбирането на процесите на модернизация на обществото у нас, които се развиват от големите градски центрове към периферията. За да постигне това наблюдение изследователят детайлно проследява множество свидетелства за храните и кулинарните предпочитания у тогавашните българи и на средата, в която те живеят. На тази база нововъведенията изпъкват и дават възможност за очертаване на бавните промени, дори на закъснения в познаването и употребата на множество хранителни продукти, които днес се възприемат като „естествени“ за нашата кухня. Монографията е издържана в предметната област на историята на всекидневието и културната антропология, като се стреми да обговори от множество страни темата за храната и храненето в миналото, но същевременно дава отговори на въпроси от съвременността, с което безспорно дава важен принос към тази тема на изследване.

В своята научна дейност доц. Стефан Дечев се спира на теми, които изострят сетивата му на изследовател, поради което работи и в няколко други специфични области. Вторият монографичен труд „Съединението срещу Задкулисието. Политика и памет (1885-1998)“ се спира не само върху извоюваното обединение между Княжество България и Източна Румелия, но припомня позабравени факти за голямото политическо разединение между българите, настъпило след 1885 г. Превратът и контрапревратът от

1886 г., съсредоточени върху абдикацията и връщането на княз Александър, бунтът на Русофилите от 1887 г., са белязани все от Съединението, независимо от победата в Сръбско-българската война, тъй като водят до външна политика, която разделя младата нация на противни страни. Авторът привлича текстове от родни свидетелства и мнения, изказани не в подкрепа на акта на Съединението, които днес изглеждат изненадващо. Познаването на политическата реалност у нас в онази епоха очертава лагерите сред политическия елит, които желаят или не Съединение, а описаната ситуация надхвърля представата за история, в която случилото се от наша гледна точка, е било предопределено. Изследването проследява и как разказът за Съединението и съпътстващите го конфликти се трансформира и преосмисля през десетилетията до самия край на XX век. В тази книга авторът отново поставя етични въпроси за службата на съвременния историк за обществото, като се опира на темите – историк, медия, митове. Така на фокус застава и отговорността на професионалния историк, който в настоящето остава длъжник, ако единствено преповтаря утвърдените парадигми на националния наратив.

Като цяло темите, обвързани с храна и кухня, както и с исторически и културни митове, твърде често попадат във вниманието на доц. Дечев, поради което и публикациите на шестте студии, които са представени в настоящата процедура, съдържат, но без да повтарят, други аспекти от посочената проблематика. Четири от тях поставят фокус върху храната, при което националната кухня се описва като историческа реалност, но едновременно с това като елемент на социалното въображение. Всички те са поместени в престижни наши и чужди сборници, което също повишава значението им като публикации. Други две студии са посветени на историографските неволи в българската историческа наука, свързани с т. нар. Възродителен процес, както и на процесите на изобретяване на Средновековие.

Статиите на доц. Дечев също продължават посочената проблематика, спират се на необходимостта от обновяване на погледа към националния наратив, опират се на актуални теренни наблюдения и проучвания върху теми като културни наследства, при това в широк ареал – у нас, както и сред български общности в чужбина, като се проследяват процесите на конструирането на това културно наследство. Студиите и статиите на доц. Стефан Дечев представляват изследвания, които не са част от монографиите му. Като университетски преподавател с голям опит той е изкушен и от методологията, която стои в основата на различни по тип наблюдения и изследвания, поради което създава и научни текстове в помощ на обучаемите и като своеобразен

коректив на традиционната историография. По този начин той демонстрира знания и умения, които утвърждават и обвързват научните му търсения с преподавателската му работа. Книгата „Скритата история. Полемки“, посочена като учебно помагало, е сборник със статии, които на практика разкрепостяват модела на преподаване и формиране на историци у нас, като изясняват и гражданската позиция на автора.

III. Цитиране от други автори

Доц. Стефан Дечев е посочил поне 90 цитирания от други изследователи, предимно в чуждестранни издания, които показват отлично познаване на творчеството му, както и съвместимост и полезност на развитите тези, които се вписват в по-широкия контекст на международните научни търсения.

IV. Бележки по дейността и постиженията на кандидата

Доц. Дечев е бил ръководител на трима докторанти, които успешно са защитили своите научни тези, като така е показал преподавателски и менторски качества. Участвал е в един национален изследователски проект и в десет международни, което показва мястото му на значим разпознаваем изследовател, чиито търсения се вписват в множество съвременни научни парадигми.

Заклучение

В заключение мога да кажа, че представените от кандидата за участие в конкурса научни трудове са достатъчни по обем и са в тематични направления в рамките на научната област, в която се кандидатства. Като цяло кандидатът съответства на изискванията на конкурса, като покрива много повече необходимите точки за научна продукция, а ясно изразената му активност в полето на науката и образоавението е впечатляваща.

Доц. Стефан Дечев е утвърден специалист в областта на историята и културната антропология, който със своите изследвания отговаря на изискванията на действащата нормативна уредба за заемане на академичната длъжност “професор”. Неговите научни приноси, свързани с антропологическия прочит на проучваните явления, процеси, обекти и персонажи, поставени в широк социокултурен контекст, определят научната му продукция, което ми дава основание да предложа на уважаемите членове на Научното жури на настоящия конкурс, да подкрепят избора на доц. Стефан Дечев за заемане на

академичната длъжност „професор” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, за нуждите на Департамент Антропология при Нов Български университет, съгласно Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за приложението му.

24.09.2026 г.

Изготвил становището:

Проф. д.н. Николай Ненов